

Ke Kaha 'Ana I Ka Pelemaka

'Ōwehe Laulā:

Ma kēia ha'awina, e a'o a e kahaki'i ana nā haumāna i nā wahi 'ekolu o ka pelemaka e pi'i a'e i ka 'ili honua (nā palena ku'i, nā palena ne'e 'oā, a me nā piko pele).

Nā Pahuhopu:

E a'o ana ka haumana:

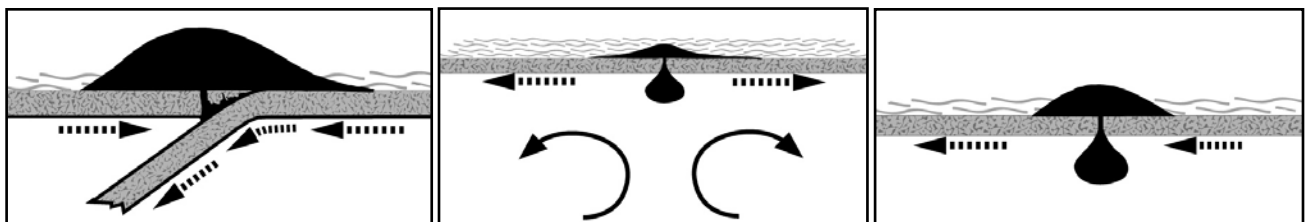
- e ho'omaopopo i ka pi'i a'e 'ana o ka pelemaka i ka 'ili honua ma kahi o nā palena ku'i, nā palena ne'e 'oā, a me nā piko pele;
- e kahaki'i i ka pi'i a'e 'ana o ka pelemaka ma ka 'ili honua ma kahi o nā palena ku'i, nā palena ne'e 'oā, a me nā piko pele;
- hiki ka lua pele kuahene ke ho'okumu ma kahi o nā palena ne'e 'oā;
- hiki ka lua pele kuahene ke ho'okumu ma kahi o nā piko pele ; a me
- o ka mea ma'amau ho'okumu 'ia ka lua pele ahupapa ma kahi o nā palena ku'i.

Nā Pono Ha'awina:

- Ke pā DVD *Ola Ka Honua: Volcanoes Alive*
- Nā penikala waiho'olu'u, nā kala, nā māka waiho'olu'u, a i 'ole ka penikala
- Ka Māliko: "Nā Wahi O Ka Pelemaka E Pi'i A'e I Ka 'Ili Honua"
- Ka Pepa 'Ike Haumana: "Nā Wahi O Ka Pelemaka E Pi'i A'e E Ka 'Ili Honua"
- Ka Pepa Ha'awina Haumana: "Ke Kaha 'Ana I Ka Pelemaka"

Nā Pane I Ka Pepa Ha'awina Haumana:

1. E nānā i ke ki'ikuhi ma ka 'ao'ao hema
2. b) ka lua pele ahupapa
3. E nānā i ke ki'ikuhi ma ka 'ao'ao waena
4. a) ka lua pele kuahene
5. E nānā i ke ki'ikuhi ma ka 'ao'ao 'ākau
6. a) ka lua pele kuahene

Ke Kaha 'Ana I Ka Pelemaka

Ke Ka'ina Hana Ha'awina:

1. E wehewehe ho'i 'o ka pelemaka ka pōhaku hehe'e a wela e ho'okikino ai i loko loa o ka 'ahu honua. Pi'i a'e ka pelemaka i ka 'ili honua ma kahi o nā palena ne'e 'oā, nā palena ku'i a me nā piko pele.
2. E kāka'ahi i ka Pepa 'Ike Haumana: "Nā Wahi O Ka Pelemaka E Pi'i A'e I Ka 'Ili Honua." E noi i nā haumāna e heluhelu pū ka pepa 'ike me 'oe. Hiki i nā kumu ke koho e ho'ohana ka Māliko: "Nā Wahi O Ka Pelemaka E Pi'i A'e I Ka 'Ili Honua" no kēia mahele.
3. E kūkākūkā e pili ana i nā palena ne'e 'oā. E wehewehe ho'i, aia nā palena ne'e 'oā ma kahi e ne'e a ka'awale ai 'elua una honua. E kuhikuhi ho'i, aia ma kahi o nā palena ne'e 'oā a i 'ole ma ka pāhola 'ana o ka waenakonu kahi e kūkulu 'ia ai nā lua pele kuahene. 'O ka mea ma'amau o nā lua pele kuahene, laumania, ākea, a he kinona ha'aha'a me nā 'ao'ao ihona mālie.
4. E kūkākūkā e pili ana i nā piko pele. E wehewehe ho'i, 'o nā piko pele kekahi mau wahi wela ma lalo o ka una honua ma kahi o ka pi'i 'ana a'e o kekahi mau paipu hāiki o ka pelemaka mai ka 'ahu honua a i ka 'ili honua. Kūkulu 'ia nā lua pele kuahene ma kahi o nā piko pele.
5. E kūkākūkā e pili ana i nā palena ku'i. E wehewehe, aia nā palena ku'i ma kahi o ke ku'i pū 'ana o 'elua mau una honua. Kūkulu 'ia nā lua pele ahupapa "strato" ma kahi o nā palena ku'i. He mau ku'una laumania a māluhua nā lua pele ahupapa i hana 'ia ma nā papa me nā 'ā pele, ka lehu, a me ke one 'ā.
6. E kāka'ahi aku i ka Pepa Ha'awina Haumana: "Ke Kaha 'Ana I Ka Pelemaka" a me nā mea kala. E ho'oka'awale i nā haumāna ma nā hui, a e noi iā lākou e kōkua kekahi i kekahi e kahaki'i a pane i nā nīnau ma ka Pepa Ha'awina Haumana: "Ke Kaha 'Ana I Ka Pelemaka." E noi i nā haumāna e ho'ohana i kā lākou mau pepa 'ike no ke kaha 'ana i nā wahi o ka pelemaka e pi'i a'e i ka 'ili honua.

Ka Mana'o Hou A'e: E noi i nā haumāna e kaha i ho'okahi ki'i e hō'ike ana i nā 'ano 'ekolu a ka pelemaka i pi'i a'e i ka 'ili honua. E noi iā lākou e hō'ike mai i ke au paialewa, ke kumu wela, ka pelemaka, ke 'ā pele, ka piko pele a me nā pāpa'a.

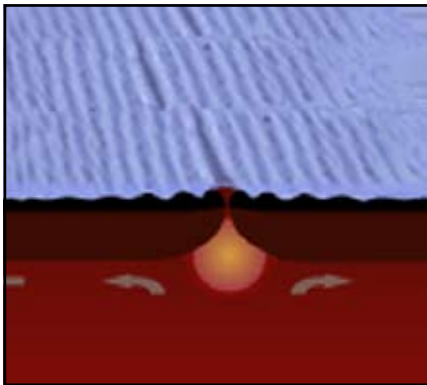

Pili I Ka Hawai'i

E hō'ike paha i ka wikiō o "Holo Mai Pele" na PBS. He mau oli a me nā hula i ho'ili 'ia mai kēlā a kēia au i Hawai'i. Hō'ike ka wikiō i nā hula e hō'ike ana i nā mahele o ka lua'i pele e like me ka hua'ina pele (ka hu'ahu'a 'ana) koho like i ke au paialewa a me ka pahūpahū 'ana o ka pele.

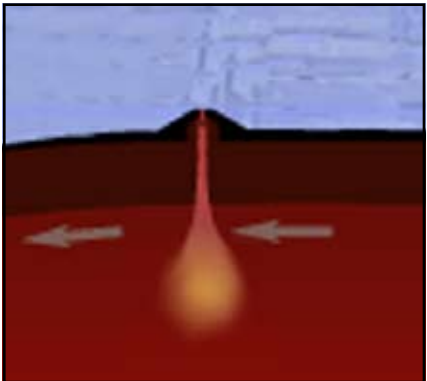
Nā Wahi O Ka Pelemaka E Pi‘i A‘e I Ka ‘Ili Honua

‘O ka pelemaka ka pōhaku hehe‘e wela e ho‘okikino ana i loko loa o ka ‘ahu honua. Hāpai a‘ela ke au paialewa i ka ‘ili honua a loli ia pelemaka i ‘āpele. Pi‘i a‘ela ka pelemaka i ka ‘ili honua ma kahi o nā palena ne‘e ‘oā, nā palena ku‘i, a me nā piko pele.

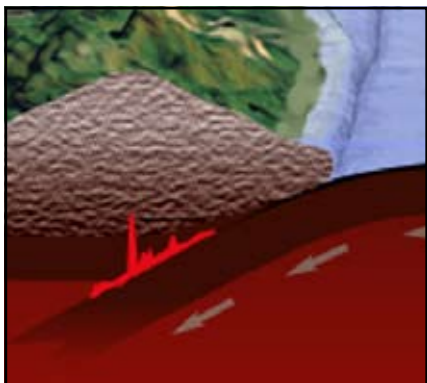
Nā Palena Ne‘e ‘Oā:

Ma nā palena ne‘e ‘oā pi‘i a‘e ka pelemaka wela ma waena o kekahi nahā lō‘ihi ma waena o ‘elua mau una honua. Lilo ka pelemaka i ‘ā pele wela ma ka papakū moana a paila a‘ela ma nā papa a ho‘okikino i lua pele kuahene. He kinona ha‘aha‘a, malino a ākea me nā ihona hene mālie ka lua pele kuahene.

Nā Piko Pele:

He mau paipu nā piko pele e ne‘e a‘e ana i ka ‘ili honua mai ho‘okahi wahi. Kahe ka pelemaka mai kēia mau piko pele a kau aku a kau mai ma nā papa, a laila ho‘okikino‘ia nā lua pele kuahene ma luna o ia mau piko pele. Aia ma kahi o ho‘okahi haneli a ‘oi mau piko pele i ke ao e ola ana mai ‘umi mau miliona makahiki aku nei.

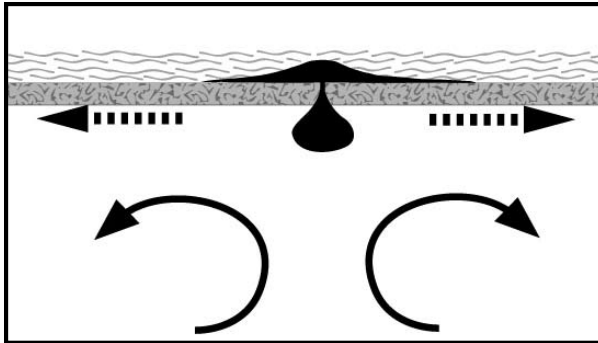

Nā Palena Ku‘i:

Nui ka nahā i ho‘okikino ‘ia ma nā palena ku‘i i kahi o ‘elua mau una honua e ho‘oku‘i ai. I kekahi manawa he‘e iho kekahi una honua ma lalo o kekahi una honua ‘ē a‘e. A laila kahe a‘e ka pelemaka a me ka una honua i hehe‘e hou i ka ‘ili honua kahi e kūkulu ‘ia ai i ka lua pele ahupapa “strato.” He mau ku‘una laumania mālua nā lua pele ahupapa me nā ‘ā pele, ka lehu, a me ke one ‘ā.

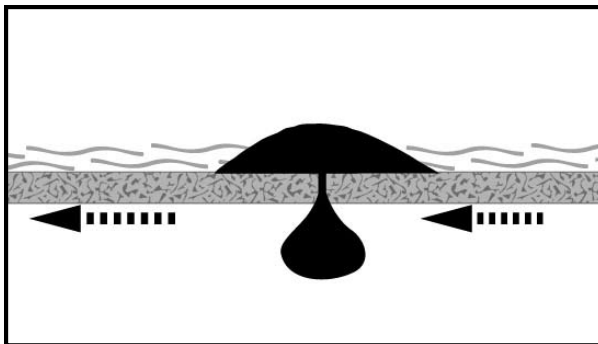
Nā Wahi O Ka Pelemaka E Pi'i A'e I Ka 'Ili Honua

'O ka pelemaka ka pōhaku hehe'e wela e ho'okikino ana i loko loa o ka 'ahu honua. Hāpai a'ela ke au paialewa i ka 'ili honua a loli ia pelemaka i 'āpele. Pi'i a'ela ka pelemaka i ka 'ili honua ma kahi o nā palena ne'e 'oā, nā palena ku'i, a me nā piko pele.

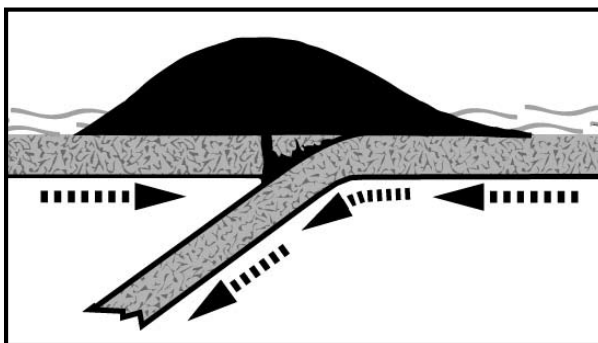
Nā Palena Ne'e 'Oā:

Ma nā palena ne'e 'oā pi'i a'e ka pelemaka wela ma waena o kekahi nahā lō'ihī ma waena o 'elua mau una honua. Lilo ka pelemaka i 'ā pele wela ma ka papakū moana a paila a'ela ma nā papa a ho'okikino i lua pele kuahene. He kinona ha'aha'a, malino a ākea me nā ihona hene mālie ka lua pele kuahene.

Nā Piko Pele:

He mau paipu nā piko pele e ne'e a'e ana i ka 'ili honua mai ho'okahi wahi. Kahe ka pelemaka mai kēia mau piko pele a kau aku a kau mai ma nā papa, a laila ho'okikino'ia nā lua pele kuahene ma luna o ia mau piko pele. Aia ma kahi o ho'okahi haneli a 'oi mau piko pele i ke ao e ola ana mai 'umi mau miliona makahiki aku nei.

Nā Palena Ku'i:

Nui ka nahā i ho'okikino 'ia ma nā palena ku'i i kahi o 'elua mau una honua e ho'oku'i ai. I kekahi manawa he'e iho kekahi una honua ma lalo o kekahi una honua 'ē a'e. A laila kahe a'e ka pelemaka a me ka una honua i hehe'e hou i ka 'ili honua kahi e kūkulu 'ia ai i ka lua pele ahupapa "strato." He mau ku'una laumania mālualua nā lua pele ahupapa me nā 'ā pele, ka lehu, a me ke one 'ā.

Ke Kaha 'Ana O Ka Pelemaka

Nā Kuhikuhi: E ho'opau i nā nīnau ma kona kuhikuhina. E lepili i nā ki'i me nā inoa kūpono, 'o ke au paiialewa, ke kumu wela, ka pelemaka, ke 'ā pele, ka huli 'ana o ka una honua, ke 'ano o ka pāpa'a (ka mokuhonua a i 'ole ka moana).

1. E ho'ohana i ka ka Pepa 'Ike Huamana. E kahaki'i i kekahi la'ana pili i ka puka a'e ana o ka pelemaka i ka 'ili honua ma kekahi palena ku'i.
2. 'O ka lua pele hea ka mea e ho'okikino 'ia ai ma kekahi palena ku'i ?
  - a) ke kuahene
  - b) ke ahupapa
  - c) ka pu'u 'ākeke
3. E kahaki'i i kekahi la'ana pili i ka puka a'e 'ana o ka pelemaka i ka 'ili honua ma kekahi palena ne'e 'oā.
4. 'O ka lua pele hea ka mea e ho'okikino 'ia ma kekahi palena ne'e 'oā?
  - a) ke kuahene
  - b) ke ahupapa
  - c) ka pu'u 'ākeke
5. E kahaki'i i kekahi la'ana pili i ka puka a'e 'ana o ka pelemaka i ka 'ili honua ma kekahi piko pele.
6. 'O ka lua pele hea ka mea e ho'okikino 'ia ma kekahi piko pele?
  - a) ke kuahene
  - b) ke ahupapa
  - c) ka pu'u 'ākeke